

בס"ד, ערב שבת פרשת ויחי תשפ"ב
הרב יצחק שפירא – חסידות לפרשה

למי אתם קשורים יותר, להורים או לילדים שלכם?

**יעקב ברך את אפרים ומנשה שכל אבא יברך את בניו להיות כמותם. רוצה שהבנים שלך יהיו
מבורכים כמו אפרים ומנשה?**

שלום לידידינו היקרים!

לכאורה היה ראוי שכאשר אב יהודי מברך את בנו, הוא יברך אותו שיהיה כמו אברהם יצחק ויעקב. אבל יעקב אבינו אומר לא לעשות כך: הוא מברך את אפרים ומנשה "בך יברך ישראל לאמור ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה", ומפרש רש"י שכאשר אב יברך את בנו, הוא יברך אותו שיהיה כמו אפרים ומנשה. למה לברך את הבנים שיהיו כמו אפרים ומנשה, שהם אפילו לא בני יעקב?

סבא או אבא

הברכה שיעקב מברך את אפרים ומנשה היא ברכה מיוחדת. גם יצחק בירך את יעקב, וגם יעקב בירך את בניו, אבל הברכה שיעקב מברך את אפרים ומנשה היא ברכה שסב מברך את נכדיו, ברכה שהיא אולי היחידה בכל התורה.

לא סתם יעקב מברך את אפרים ומנשה למרות שהם נכדיו ולא ילדיו. הברכה לאפרים ומנשה היא חלק מכך שיעקב מחשיב אותם כבניו: "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". כלומר כאשר יעקב מברך את נכדיו הוא מתכוון לומר בזה שהוא מתייחס אליהם כמו לבנים.

כיוון שיעקב מתייחס לנכדיו כאילו הם בניו, הוא לא מברך אותם רק כמו סבא, אלא גם כמו אבא. לכן כאשר יוסף מגיש את אפרים ומנשה לאביו לברכה, יעקב משכל את ידיו. הוא רוצה לומר ליוסף שאמנם הוא עומד מול אפרים ומנשה, אבל בעצם הוא כאילו גם עומד מאחוריהם, כמו יוסף. כפי שמדגיש הכתוב, מבחינת יוסף אפרים עומד בימין ומנשה בשמאל. יעקב רוצה לומר שהוא מברך את אפרים ומנשה כמו אבא, ולא רק כמו סבא, לכן הוא מציב את עצמו בעמדתו של יוסף, ושם את ימינו על ראש אפרים, ואת שמאלו על ראש מנשה.

ברכה לדורות

בדרך הטבע, כאשר אב מברך את בנו, ולאחר מכן הבן גדל וגם הוא מברך את בנו וכן הלאה - הפער בין הדורות הולך וגדל מדור לדור. יעקב רוצה לגשר על הפער הזה, ולכן הוא מברך את נכדיו, ולא רק את ילדיו. כך זה גם מצידו של יוסף: בדרך הטבע, אדם שקוע במשפחתו ובילדיו, ולאחר מכן הילדים גדלים ושקועים גם הם במשפחה שהם מקימים ובילדים, והדורות מתרחקים זה מזה. יוסף רוצה שיעקב

יברך את בניו כדי להתגבר על הפער הזה. כאשר יוסף מביא את בניו לברכה אצל אביו, הוא כאילו אומר בזה לאביו שכל מה שהוא הוליד והקים והצליח, הכל מגיע מכחו של אביו, של יעקב. הוא לא מברך את בניו בעצמו, אלא רוצה שאביו יברך אותם.

הרצון של יוסף שאביו יברך את הבנים גורם שיעקב נעשה כאילו הוא אבא שלהם. יעקב 'מתלבש' ביוסף ונעשה אבא של אפרים ומנשה, ואפרים ומנשה עולים ונכללים ביוסף ונעשים חלק משנים עשר השבטים.

כאשר אבא יהודי מברך את בנו ואומר לו "שימך אלוקים כאפרים וכמנשה", הוא מתכוון לומר שהוא לא מברך אותו מכחו, אלא מכח כל האבות שבכל הדורות. כשם שיעקב נכלל ביוסף, כך גם אברהם ויצחק וכל הדורות באים ונכללים בברכה הזו. וכשם שאפרים ומנשה נכללים ביוסף, ונעשים כחלק משנים עשר השבטים, כך הבנים שבכל הדורות נכללים בשנים עשר השבטים, ונעשים בני אברהם ויצחק ויעקב.

חלוקת תפקידים - אב ובן

אמנם יעקב משכל את ידיו, ומניח אותם מזווית העמידה של יוסף, אבל רגליו נשארות בצורתן הרגילה. אם כן, אפרים אמנם עומד כנגד יד ימין של יעקב, אבל מנשה עומד כנגד רגל ימין. הרגל של האבא מבטאת את מה שהבן נקרא "ברא כרעא דאבוה", הבן הוא כמו הרגל, כלומר כמו המשך טבעי של האב. מהבחינה הזו נמשכת התחושה הטובה אצל הבנים, שכל ההצלחות והתולדות שלהם באים מכח ההורים.

אמנם אף על פי שהבן נקרא "ברא כרעא דאבוה", ואף על פי שכחלק ממצוות כיבוד הורים על הבן לזקוף את ההצלחות שלו לכבוד ההורים - אין זה סותר יזמה אישית ופריצה קדימה של הבנים. להיפך, כאשר אדם מרגיש שההצלחות שלו הם בזכות מאמציו, הוא מרגיש צורך כל הזמן להוכיח את עצמו, וזה עצמו מעייף ולא נותן להתקדם. לעומת זאת כאשר אדם זוקף את ההצלחות שלו להוריו, ורואה בהם המשך טבעי, הוא לא צריך להתאמץ ולהראות לכולם שהוא מוצלח, ויכול לפרוץ קדימה בלי עכבות.

זקיפת ההצלחות להורים מתבטאת בכך שהבן הוא כמו הרגל של האבא והממשיך שלו, והפריצה קדימה מכח ההורים מתבטאת בכך שהבן הוא כמו 'יד ימינו' של האבא. לכן מאפרים יוצא יהושע שהוא יד ימינו של משה רבינו, וממנשה יוצא גדעון שאמר "ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו", ורוצה שהגילוי של ה' בימי האבות ימשיך בזמן הבנים ולא יישכח (מנשה מלשון נשיה-שכחה). גם בנות צלפחד שיצאו ממנשה רצו להמשיך את המסורת ולהיות המשך של הדורות הקודמים.

תפקידו של האב הוא לגדל את הילד להיות עצמאי ולפרות ולרבות כמו אפרים (אפרים מלשון "כי הפרני אלוקים בארץ עוניי"), ולכן הוא מצווה להשיא לבן אשה וללמדו תורה וללמדו אומנות. תפקידו של הבן הוא לרצות לא לשכוח מאיפה הוא הגיע, לזקוף את ההצלחות להוריו, ולחבר את עצמו למעלה, להוריו ולכל שרשרת הדורות עד האבות הקדושים.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'